

Životné jubileum, 85 rokov Ing. Ctibora Greguša, DrSc.

Ing. Ctibor Greguš, DrSc. sa narodil 6. 10. 1923 v Kremnici. Po absolvovaní gymnázia v Kremnici roku 1943 začal študovať na Lesníckej fakulte Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. V štúdiu pokračoval na Lesníckej fakulte Vysoké školy pôdohospodárskej v Brne, ktoré ukončil v roku 1947. Nastúpil pracovať na Lesný závod v Kremnici. Neskôr, v rokoch 1951 – 1964 bol hlavným inžinierom Lesoprojekt-u Turček – Žilina. Kandidátsku dizertačnú prácu obhájil na Lesníckej fakulte Vysoké školy pôdohospodárskej v Brne roku 1965. Doktorskú dizertačnú prácu obhájil na Technickej univerzite vo Zvolene roku 1991.

Roku 1964 prišiel pracovať na Výskumný ústav lesného hospodárstva Zvolen. Riešil a koordinoval výskumné úlohy z hospodárskej úpravy lesov a neskôr aj z oblasti prognóz lesníctva na Slovensku. Po nadobudnutí dôchodkového veku odišiel z Výskumného ústavu lesného hospodárstva Zvolen pracovať na Ústav ekológie lesa Slovenskej akadémie vied vo Zvolene. Tu sa zamerával na tvorbu koncepcie ekologického výskumu lesa a uplatnenie jeho výsledkov v lesnom hospodárstve a ochrane prírody.

Ing. Ctibor Greguš, DrSc. položil teoretické základy podrastového hospodárstva, ktoré 22 rokov riešil a overoval na Výskumnej základni Biely Váh. Bol spoluautorom lesníckej legislatívy a vedúcim autorom smerníc lesného hospodárstva v bývalej ČSSR a SSR. Je zakladateľom systému lesníckych prognóz a tvorby koncepcií na Slovensku. Je autorom 13 knižných publikácií. Uvedieme z nich: Empirický ťažbový ukazovateľ v ČSSR (1969), Hospodárska úprava maloplošného rúbaňového lesa (1976), Stratégia lesného hospodárstva (1987), Dlhodobý rozvoj lesného hospodárstva na Slovensku (2002), Hodnotenie dlhodobého rozvoja lesného hospodárstva do roku 2000 na Slovensku (2002), Základné princípy dlhodobého rozvoja lesného hospodárstva (2004), Hospodárske spôsoby v dlhodobom rozvoji lesného hospodárstva na Slovensku (2007). T. č. dokončuje publikáciu Komplexná ťažbová úprava v dlhodobom rozvoji lesného hospodárstva.

Publikoval 77 samostatných pôvodných vedeckých prác (z toho 13 monografií), 182 odborných prác (z toho v cudzích jazykoch 19). Jeho práce citovalo 532 autorov.

Bol členom Československej vedeckej spoločnosti lesníckej (predseda pobočky v Žiline), predsedom pracovnej skupiny prestížnej inštitúcie International Union of Forestry Research Organizations (IUFRO), členom Pracovnej skupiny pre hospodársku úpravu lesov v Spolkovej republike Nemecko, predseda Klubu lesníkov Slovenska.

Obdržal rad vyznamenaní z Výskumného ústavu lesného hospodárstva Zvolen, Medailu Jozefa Dekreta Matejovie v roku 2004, z Lesoprojektu Zvolen plakety a Medailu prof. Ing. J. Halaja, DrSc, niekoľko medailí z TANAP-u, Zlatú plaketu Slovenskej akadémie vied za zásluhy v biologických vedách v roku 1992, Fandlyho medailu od Slovenskej spoločnosti pre poľnohospodárske, lesnícke, potravinárske a veterinárske vedy Slovenskej akadémie vied, Medailu Slovenskej akadémie pôdohospodárskych vied za rozvoj lesníckych vied. Prezident Slovenskej republiky ocenil jeho zásluhy v prospech slovenskej lesníckej vedy ako aj histórie pri príležitosti jeho životného jubilea udelením Pribinovho kríža III. triedy.

Náš vážený kolega sa okrem lesníctva venoval aj histórii slovenského národa. Dôkazom sú jeho knižné publikácie Slovensko dlhá cesta k suverenite (1991) a Slovanskí rodáci svetu (1997).

Jubilant počas svojej vedeckej činnosti riešil problémy lesného hospodárstva na Slovensku, ktoré sa javili ako najdôležitejšie. Vyriešené teoretické problémy neboli len prínosom pre

rozvoj lesníckej vedy a výskumu ale sa aj významne uplatnili v praxi. Podstatným spôsobom ovplyvnili vývoj lesníctva na Slovensku. Z jeho prác jednoznačne vyplýva, že základnou úlohou lesníctva je zabezpečovať dlhodobý rozvoj lesov tak, aby trvalo i v ďalekej budúcnosti plnili svoje produkčné a mimoprodukčné poslanie na stále sa zdokonaľujúcej úrovni. V roku 2006 vypracoval návrh Slovenskej lesníckej doktríny (objektívne zákonitosti a zásady realizácie dlhodobého rozvoja lesov). Ide o dokument, ktorý bol schválený na 67. zasadnutí predsedníctva Slovenskej akadémie pôdohospodárskych. Okrem iného sa tu konštatuje: Aby lesy plnili úlohy podľa potrieb spoločnosti treba zladit' prístupy, záujmy a úlohy jednotlivých nárokových skupín pri obhospodarovaní lesov, dodržiavať základné princípy rozvoja lesov, uplatňovať praxou overený mechanizmus riadenia lesného hospodárstva a nástroje štátnej lesníckej politiky.

Pripomeňme si princípy dlhodobého rozvoja lesov tak ako ich koncipoval náš jubilant:

1. *Princíp trvalo udržateľného rozvoja* je najvýznamnejší. Predstavuje úsilie zachovať všetky vlastnosti a zákonitosti lesov a zabezpečiť trvalú a plynulú produkciu dreva i poskytovanie mimoprodukčných funkcií. Jeho začiatky sú v Tereziánskom lesnom poriadku z roku 1769.

2. *Princíp optimálnej produkcie a optimálneho plnenia mimoprodukčných funkcií lesov* je zároveň účelom hospodárenia. Vznikol v období nástupu trhových vzťahov v polovici 19. storočia, ako požiadavka dosahovať aj v lesnom hospodárstve čo najväčšie zisky. Požiadavka optimalizácie platí aj na poskytovanie mimoprodukčných funkcií lesov.

3. *Princíp stability lesov* sa vyvinul v druhej polovici 19. storočia, ako reakcia na rozvracanie lesov škodlivými činiteľmi. V súčasnosti objem spracovaných hynúcich a uhynutých stromov predstavuje polovicu ťažby dreva. Preto v hospodárení sa musí uplatňovať sústavné úsilie o zvyšovanie stability lesov preventívnymi ochrannými opatreniami a v už postihnutých porastoch ozdravnými zásahmi.

4. *Princíp ekologizácie* presadzuje koncepciu prírode blízkeho hospodárenia, teda uplatňovanie ekologických zákonitostí v obhospodarovaní lesov, pričom sa uplatňuje aj zákonitosť biologickej rozmanitosti. Počiatky presadzovania tohto princípu spadajú do druhej polovice 20. storočia.

5. *Princíp hospodárnosti* je prastará zásada všetkých činností v lesoch. Ide o čo najdôkladnejšie splnenie plánovaných úloh, pričom podľa možnosti s kladným výnosom a pri najnižších nákladoch.

Jubilant, ako najvýznamnejší nástroj na zabezpečenie dlhodobého rozvoja lesov pokladá plánovanie. Tu podľa neho významnú úlohu plní hospodárska úprava lesov svojimi lesnými hospodárskymi plánmi. Ich koncepcia sa zakladá na konzekventnom presadzovaní sústavy základných princíпов rozvoja lesov. Lesný hospodársky plán je nástrojom štátu, vlastníka a obhospodarovateľa lesov na dosiahnutie ich trvalo udržateľného rozvoja. Plánovanie v lesníctve si vynucuje prijatie základných rozhodnutí (spravidla na 100 rokov), zostavovanie rámcového plánovania na niekoľko desaťročí a postavenie plánu na jedno desaťročie. Iba takto možno zaručiť, že hospodárenie nebude poplatné momentálnym náhodným záujmom a nevychýli sa zo správneho smerovania. Možno povedať, že jubilant sa stal v hospodárskej úprave lesa pokračovateľom v práci zakladateľa moderného slovenského zriaďovateľa lesov Antona Hatiara a prevzal po ňom aj vedúcu úlohu v rozvoji tejto dôležitej zložky lesného hospodárstva.

Uvedené citácie z prác nášho najstaršieho vedeckovýskumne aktívneho pracovníka možno považovať za odkaz pre mladšie generácie lesníkov na Slovensku. Tieto skutočnosti treba zdôrazniť preto, lebo v ostatnom období sme svedkami toho, že sa v lesníctve začalo upúšťať od niektorých pôvodných, dobrých koncepcií a praktík. Toto odvetvie stratilo svoju relatívnu samostatnosť. Zanikla tu odvetvová ekonomika. Princíp trhového hospodárstva ovládol aj lesné hospodárstvo (ideológia nového neoliberalného ekonomizmu). Prestali sa rešpektovať

špecifiká tohto odvetvia. Lesníctvo sa dostalo na jednej strane pod tlak drevospracujúceho priemyslu, či jeho finančných kruhov. Na druhej strane neprimeranú pozíciu tu získala ochrana prírody (vrátane mimovládnych organizácií), ktorá uplatňuje svoje záujmy bez zreteľa na ekonomické podmienky či hlavné poslanie tohto odvetvia – zabezpečovanie ekologických, ekonomických a sociálnych funkcií.

Na záver možno povedať, že Ing. Ctibor Greguš, DrSc. zasvätil celý svoj život lesníckej vede a rozvoju lesníctva. Treba vyzdvihnúť jeho všestrannosť a komplexný pohľad na lesné hospodárstvo. Možno ho zaradiť k popredným osobnostiam, ktoré významným spôsobom prispeli ku koncepciám rozvoja a k priaznivým výsledkom slovenského lesného hospodárstva. Pri príležitosti jeho 85. narodenín prajeme mu veľa zdravia, pohody v kruhu jeho najbližších, ale aj ďalšie sily do jeho aktívnej činnosti v prospech lesníctva na Slovensku.

Jozef KONÔPKA
Národné lesnícke centrum-
Lesnícky výskumný ústav Zvolen
T. G. Masaryka 22
SK-960 92 Zvolen